

DOI <https://doi.org/10.32782/3041-1297/2025-1-16>

Р. П. Власенко, В. А. Яковлева

Житомирський державний університет імені Івана Франка, м. Житомир, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3743-4406> – Р. П. Власенко

<https://orcid.org/0000-0001-5560-5099> – В. А. Яковлева

vlasenko_r76@ukr.net

РЕАЛІЗАЦІЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ГЕОГРАФІЇ

Анотація. Здоров'язбережувальна компетентність визнана однією із ключових для повноцінного життя та діяльності людини й передбачає впевнене, критичне та відповідальне використання її в освітньому процесі. У статті проаналізовано підходи до визначення поняття і змісту здоров'язбережувальної компетентності майбутнього вчителя географії, нормативні документи, на основі яких розроблено сучасні підходи до розуміння і використання рівня володіння здоров'язбережувальними компетентностями майбутніми вчителями географії, охарактеризовано та подано перелік освітніх компонент, що формують здоров'язбережувальні компетентності, розглянуті та проаналізовані навчальні програми, силабуси підготовки майбутніх учителів географії в закладі вищої освіти, описано методичні підходи та технології формування здоров'язбережувальних компетентностей на основі таких дисциплін, як «Вікова фізіологія, валеологія та шкільна гігієна», «Основи медичних знань», «Методика навчання географії», «Методика позакласної роботи з географії», інших, з використанням різних методів. Проаналізовано зміст цих дисциплін як базис для формування у здобувачів вищої освіти науково обґрунтованих уявлень про особливості розвитку школярів, профілактику захворювань, організацію гігієнічно доцільного навчального процесу. Закцентовано увагу на інтеграції валеологічного та географічного складників у викладанні, практикоорієнтованому підході, формуванні вмінь проводити навчальні й позаурочні заходи з урахуванням чинників збереження здоров'я. Розкрито роль учителя як носія культури здоров'я і активного агента здоров'язбереження в освітньому середовищі. Наведено аналіз результатів ефективності формування цієї компетентності, подано результати анкетування здобувачів вищої освіти щодо виявлення рівня обізнаності, ставлення та практичної реалізації здоров'язбережувальної компетентності під час навчання.

Ключові слова: здоров'язбережувальна компетентність, технології, методики, освітні програми, освітня компонента, валеологія, методика навчання географії, медичні знання, інклюзивне навчання, опитування, спостереження, анкетування.

R. P. Vlasenko, V. A. Yakovleva

Zhytomyr Ivan Franko State University, Zhytomyr, Ukraine

IMPLEMENTATION OF HEALTH-SAFE COMPETENCE IN THE PROCESS OF TRAINING FUTURE GEOGRAPHY TEACHERS

Abstract. Health-preserving competence is recognized as one of the key ones for a full-fledged life and activity of a person and involves its confident, critical and responsible use in the educational process. The article analyzes approaches to defining the concept and content of health-preserving competence of a future geography teacher, regulatory documents on the basis of which modern approaches to understanding and using the level of mastery of health-preserving competences by future geography teachers. It is also developed, reviewed and analyzed the list of educational components that form health-preserving competencies is described and presented curricula and syllabi for training future geography teachers in a higher education institution and methodological approaches and technologies for forming health-preserving competencies based on the following disciplines are described: "Age physiology, valeology and school hygiene", "Fundamentals of medical knowledge", "Methodology of teaching geography", "Methodology of extracurricular work

in geography” and others using various methods. The content of these disciplines was analyzed as a basis for the formation of scientifically based ideas among higher education students about the peculiarities of schoolchildren’s development, disease prevention, and the organization of a hygienically appropriate educational process. Attention is focused on the integration of valeological and geographical components in teaching, a practice-oriented approach, and the formation of skills to conduct educational and extracurricular activities taking into account health preservation factors. The role of the teacher as a carrier of a health culture and an active agent of health preservation in the educational environment is revealed. It is presented analysis of the results of the effectiveness of the formation of this competence, and the results of a survey of higher education applicants to identify the level of awareness, attitude and practical implementation of health preservation competence during training.

Key words: health-preserving competence, technologies, methods, educational programs, educational component, valeology, geography teaching methodology, medical knowledge, inclusive education, survey, observation, questionnaire.

Модернізація змісту, форм і методів сучасної вітчизняної освіти передбачає її пріоритетні завдання: навчання людини відповідального ставлення до власного здоров’я та здоров’я оточення, тому нині приділяється така велика увага темі здоров’язбереження в закладах вищої освіти. Для України головною проблемою, яка пов’язана з майбутнім держави, є збереження і зміцнення здоров’я дітей і учнівської молоді. Це пояснюється насамперед тим, що стан здоров’я є показником духовного, соціально-економічного й людського добробуту населення, а також рівня цивілізованості країни. Гуманізація освіти потребує якісно нового підходу до потреб людини, до формування стійких мотивацій здорового способу життя, позитивної соціальної поведінки. Основне завдання, яке стоїть перед майбутнім учителем географії, – усебічний розвиток школярів, формування в них високого естетичного смаку, а також збереження здоров’я дітей [2].

У ХХІ ст. освіта стикається з важливим викликом – формування у здобувачів освіти стійких навичок здорового способу життя, мотивації та здатності зберігати власне здоров’я впродовж життя, а також усвідомлення цінності здоров’я інших. Ефективне вирішення цього завдання значною мірою залежить від належно організованого та цілеспрямованого освітнього процесу, у якому активно застосовуються здоров’язбережувальні технології. Саме тому інтеграція здоров’язбережувальної компетентності в систему професійної підготовки майбутніх учителів географії набуває особливого значення. Адже забезпечення збереження, зміцнення та розвитку здоров’я засобами освіти можливе лише за умови наявності педагогів, які володіють сучасними здоров’язбережувальними підходами та вміють їх ефективно впроваджувати у практичну діяльність.

Підготовка вчителя географії має бути орієнтована на майбутнє та зосереджена на пріоритеті – збереженні здоров’я дітей і молоді.

Суспільство потребує педагога нового типу: професіонала, здатного застосовувати інноваційні здоров’язбережувальні технології в навчально-виховному процесі, організовувати освітнє середовище, сприятливе для фізичного, психічного та соціального благополуччя учнів, а також формувати в них відповідні компетентності [4].

Аналіз наукових публікацій з теми дослідження свідчить про те, що проблеми впровадження в освітній процес здоров’язбережувальних компетентностей майбутніх учителів географії були окреслені у працях таких вітчизняних учених, як Р.П. Власенко, В.А. Яковлева, Т.П. Железнова, Н.А. Романова, М.В. Слепенчук, Г.С. Тарасенко, В.А. Яковлева, Т.В. Андрійчук – розглядали особливості фахової підготовки майбутніх учителів географії в закладі вищої освіти; Т.П. Железнова досліджувала розвиток здоров’язбережувальної компетентності вчителів основної школи в системі післядипломної освіти; Н.А. Романова вивчала підготовку майбутніх учителів до формування здорового способу життя старшокласників засобом здоров’язбережувальних технологій; М.В. Слепенчук – формування здоров’язбережувальної компетентності учнів у процесі вивчення географії; Г.С. Тарасенко – формування здоров’язбережувальної компетентності вчителя природничих дисциплін у контексті інтегрованого підходу до освітніх процесів; В.А. Яковлева, Р.П. Власенко, Т.В. Андрійчук досліджували методику позакласної роботи в закладах вищої освіти у процесі підготовки майбутніх учителів географії [1; 2; 4–7].

Мета статті полягає у вивченні сучасних особливостей формування здоров’язбережувальної компетентності в майбутніх учителів географії в умовах освітнього процесу та реалізації її в закладі вищої освіти.

У професійному стандарті вчителя загальної середньої освіти здоров’язбережувальна компетентність розглядається як здатність організовувати безпечне освітнє середовище, використовувати

здоров'язбережувальні технології під час освітнього процесу, здійснювати профілактично-просвітницьку роботу з учасниками освітнього процесу щодо безпеки життєдіяльності, санітарії та гігієни, формувати у здобувачів освіти культуру здорового й безпечного способу життя, надавати домедичну допомогу учасникам освітнього процесу [3].

Суть здоров'язбережувальних компетентностей полягає в комплексній характеристиці умов виховання та навчання, які дозволяють зберігати наявний стан і нарощувати вищий рівень здоров'я здобувачів вищої освіти, формувати навички здорового способу життя, здійснювати моніторинг показників індивідуального розвитку, прогнозувати можливі зміни здоров'я та проводити відповідні психолого-педагогічні, корегувальні, реабілітаційні заходи з метою забезпечення успішної навчальної діяльності, поліпшення якості життя суб'єктів освітнього середовища, а також здатність організовувати безпечне освітнє середовище, використовувати здоров'язбережувальні технології під час освітнього процесу [5].

В університеті здоров'язбережувальні технології реалізуються за такими напрямками навчально-виховної діяльності, як створення умов для зміцнення здоров'я здобувачів вищої освіти та їхнього гармонійного розвитку; організація навчально-виховного процесу з урахуванням їхнього психологічного та фізіологічного впливу на організм здобувачів; розроблення та реалізація програм з формування культури здоров'я і профілактики шкідливих звичок [1; 7].

Викладання навчальних дисциплін, що включають формування здоров'язбережувальної компетентності, у ЗВО забезпечують науково-педагогічні працівники кафедри екології та географії, інших кафедр університету. У результаті проведеного аналізу освітніх програм за 2024–2025 навчальний рік щодо здоров'язбережувальної компетентності ми з'ясували, що у Спеціальних (фахових, предметних) компетентностях ідеться про здатність розпізнавати і враховувати в освітньому процесі вікові й індивідуальні особливості здобувачів освіти, використовувати стратегії роботи, які сприяють розвитку позитивної самооцінки дітей, розвитку їхньої «я»-ідентичності, формування мотивації та організації пізнавальної діяльності учнів. Ця компетентність забезпечується такими освітніми компонентами, як «Вікова фізіологія, валеологія та шкільна гігієна», «Основи медичних знань», «Методика навчання географії», «Методика позакласної роботи з географії», іншими дисциплінами [1; 7].

У рамках освітньої компоненти «Вікова фізіологія, валеологія та шкільна гігієна» під

час підготовки майбутніх учителів географії здоров'язбережувальна компетентність формується через комплексний підхід, який охоплює як теоретичні знання, так і практичні навички, необхідні для збереження та зміцнення здоров'я як учителя, так і учнів. Майбутні вчителі засвоюють базові знання про вікові особливості фізіологічного розвитку дітей і підлітків, що важливо для планування навчального процесу; валеологічні особливості та шкільну гігієну, включно з організацією навчального середовища, гігієнічним режимом, розкладом занять, умовами праці вчителя та учнів. Підготовка передбачає розвиток умінь створювати здоров'язбережувальне освітнє середовище на уроках географії, регулювати навантаження здобувачів загальної середньої освіти з урахуванням їхніх вікових і фізіологічних можливостей, упроваджувати рухову активність під час навчання (наприклад, динамічні паузи, елементи географічних ігор на рух), пропагувати здоровий спосіб життя через зміст уроків географії (екологічні проблеми, вплив середовища на здоров'я тощо). Теми з вікової фізіології, валеології та шкільної гігієни інтегруються зі змістом географічних дисциплін – наприклад, під час вивчення клімату, природних умов життя людей, демографії, міграцій і урбанізації; аналізуються регіональні відмінності у стані здоров'я населення, доступі до медичних послуг, якості харчування та питної води; вивчаються екологічні ризики, які впливають на здоров'я, як-от забруднення повітря, ґрунтів, вод. Створення індивідуальних і групових проєктів зі збереження здоров'я у шкільному середовищі, розроблення уроків географії з елементами здоров'язбереження, участь у тренінгах і майстер-класах щодо профілактики стресу, педагогічного вигорання, здорового харчування тощо. Під час проходження практики здобувачі вищої освіти впроваджують елементи здоров'язбережувальної педагогіки в реальному освітньому процесі, спостерігають за реакціями здобувачів загальної середньої освіти, адаптують методику викладання до потреб конкретного класу, аналізують ефективність застосованих підходів щодо збереження фізичного і психоемоційного здоров'я здобувачів. Завдяки вивченню освітньої компоненти «Вікова фізіологія, валеологія та шкільна гігієна» формуються не лише знання, а й ціннісне ставлення до здоров'я як ключової педагогічної категорії. Майбутній учитель географії отримує комплекс інструментів для впровадження здоров'язбережувального підходу в освітній процес на міжпредметному рівні.

В освітній компоненті «Методика навчання географії» здоров'язбережувальна компетент-

ність забезпечується через інклюзивне навчання, у даній темі дається пояснення поняття, значення, особливостей інклюзивного навчання, а також через життєві приклади – як запобігати та протидіяти насильству, булінгу. Дієве значення в методиці навчання географії має адаптація форм і методів до інклюзивного навчання, що дозволить кожному здобувачу засвоювати навчальний матеріал, з урахуванням його індивідуальних можливостей та особливостей [1; 7].

Освітня компонента «Методика позакласної роботи з географії» розглядається у формі позакласної роботи в географічних гуртках і факультативах, вона важлива тим, що в ній подається інформація про організацію безпечного навколишнього середовища здобувачів, через інструктажі з використанням здоров'язбережувальних технологій під час туристичних походів, змагань та інших заходів [1; 7].

Серед основних умінь, що детермінують здоров'язбережувальну компетентність, можна виділити: запровадження здоров'ятворчої, здоров'язбережувальної, активної поведінки; прогнозування можливих змін стану власного здоров'я залежно від визначених умов; протидію чинникам, що впливають на здоров'я людей (перевантаження, стреси, гіподинамія, санітарно-фізіологічна втома тощо); використання у процесі життєдіяльності методів саморегуляції. Важливими складниками здоров'язбережувальної компетентності є сприятливі для здоров'я спеціальні та психосоціальні компетентності, серед яких виділяють такі: життєві навички, що сприяють фізичному здоров'ю (навички раціонального харчування; навички рухової активності; санітарно-гігієнічні навички; режиму праці та відпочинку); життєві навички, що сприяють соціальному здоров'ю (навички ефективного спілкування; навички співчуття; навички врегулювання конфліктів; навички поведінки в умовах тиску, погроз, дискримінації; навички спільної діяльності та співробітництва); життєві навички, що сприяють духовному (фізичному) здоров'ю (самоусвідомлення та самооцінки; аналізу проблем і ухвалення рішень; визначення життєвих цілей і програм; навички самоконтролю; мотивація успіху та тренування волі) [6].

З метою формування у здобувачів вищої освіти культури здорового та безпечного способу життя в Державному університеті імені Івана Франка проводяться різні виховні години. Так, виховна година пройшла із групою ОП Середня освіта (Географія) першого (бакалаврського) рівня вищої освіти на тему: «Причини і наслідки формування хімічної залежності в молоді». Майбутні вчителі

мають знати, уміти розрізняти прояви хімічної залежності, установлювати психологічні причини її появи та, звісно, здійснювати профілактику вживання хімічних речовин серед учнів. Молодь України має дотримуватися здорового способу життя [1; 7].

Важливим складником успішної діяльності майбутнього вчителя географії є формування навичок роботи в команді (soft skills) з використанням здоров'язбережувальних технологій. Під час вивчення освітньої компоненти «Вікова фізіологія, валеологія та шкільна гігієна» на ОП Середня освіта (Географія) проведені заняття в Шодуарівському парку та Гідропарку міста. Здобувачі вищої освіти ознайомилися з різними видами та формами рухової активності для активного відпочинку та веденням здорового способу життя, здатністю використовувати та впроваджувати їх в особисту та професійну діяльність. Заняття пройшло на позитиві [1; 7].

Для підтримки особистого фізичного та психоемоційного здоров'я зі здобувачами ОП Середня освіта (Географія) 1-го та 2-го курсів і ОП Екологія проведено екскурсію до селищ Дениші та Тригир'я. Викладачі ознайомили здобувачів з геологічними особливостями унікальних об'єктів Житомирщини та природою рідного краю. Провели туристичне орієнтування, що дало можливість застосувати здоров'язбережувальну компетентність і використати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя, упровадити їх в особисту та професійну діяльність [1; 7].

Проведено бесіди-інструктажі, зокрема на тему: «Уникнення ураження мінами й вибухонебезпечними предметами та поведінка в надзвичайній ситуації». Надзвичайно важливим, пріоритетним завданням сьогодення, коли Росія-агресорка розв'язала жорстоку війну в Україні, є безпека всіх учасників освітнього процесу, тому куратори академічних груп природничого факультету проводять онлайн-бесіди зі здобувачами вищої освіти на різні теми. Здобувачі вищої освіти отримали інформацію про види вибухонебезпечних предметів, ураження мінами, про те, як потрібно діяти під час надзвичайних ситуацій. Зокрема, зупинилися детально на таких питаннях: що потрібно робити в разі загрози чи ведення бойових дій, які є види вибухонебезпечних предметів, правила поведінки в разі знаходження вибухонебезпечних предметів, що робити під час повітряної тривоги та вибуху? [1; 7].

У 2024–2025 н. р. з метою виявлення рівня обізнаності, ставлення та практичної реалізації здоров'язбережувальної компетентності під час

навчання в ЗВО нами проведено анонімне опитування, а його результати використані з науково-дослідною або аналітичною метою. У процесі цього дослідження використовувалися загальнонаукові (спостереження, анкетування, інтерв'ювання, бесіди й інше) і спеціальні методи дослідження (аналізу, синтезу, індукції і дедукції, переходу від абстрактного до конкретного, експертні оцінки осіб, які брали участь у дослідженні).

В опитуванні взяли участь 90 респондентів – здобувачів вищої освіти освітньо-професійних програм Середня освіта (Географія) першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів. Більшість респондентів добре обізнані з поняттям «здоров'язбережувальна компетентність». Це свідчить про ефективність інформаційної роботи в освітньому середовищі. Здоров'я є беззаперечною цінністю для опитаних, що створює позитивне підґрунтя для формування здорового способу життя. Здобувачі вищої освіти зазначили, що в Житомирському державному університеті імені Івана Франка викладаються дисципліни, що пов'язані зі збереженням здоров'я (рис. 1). Респонденти переважно ведуть активний спосіб життя, що позитивно впливає на фізичне та психічне здоров'я (рис. 2).

Найпоширенішою формою здоров'язбереження в ЗВО є спорт, однак є потреба в розширенні спектра підтримки – особливо в напрямі медичного обслуговування і активних перерв (рис. 3).

Найпоширенішою формою здоров'язбереження в ЗВО є спорт, однак є потреба в розширенні спектра підтримки – особливо в напрямі медичного обслуговування і активних перерв (рис. 3).

Значна частина респондентів має навички саморегуляції, проте 20 осіб ще потребують підтримки та розвитку в цьому напрямі (рис. 4).

У результаті даного дослідження встановлено: здобувачі продемонстрували високий рівень розуміння важливості здоров'язбережувальної компетентності та цінності здоров'я; більшість із них вказали на регулярне викладання відповідних дисциплін або тем у їхньому ЗВО; рівень фізичної активності є досить високим серед більшості опитаних, найбільш підтримуваними формами здоров'язбереження в ЗВО є фізкультура/спорт і психологічна підтримка; переважна кількість здобувачів оцінюють свої навички управління стресом і саморегуляції як достатні або часткові, проте є невелика кількість тих, хто таких навичок немає.

Отримані результати дозволяють стверджувати, що впровадження запропонованих напрямів

Рис. 1. Опитування за питаннями про здоров'язбережувальну компетентність

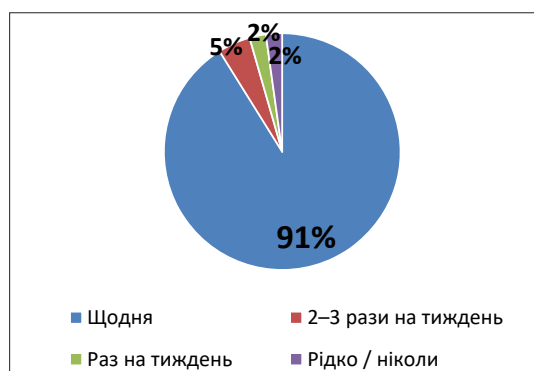

Рис. 2. Частота фізичної активності

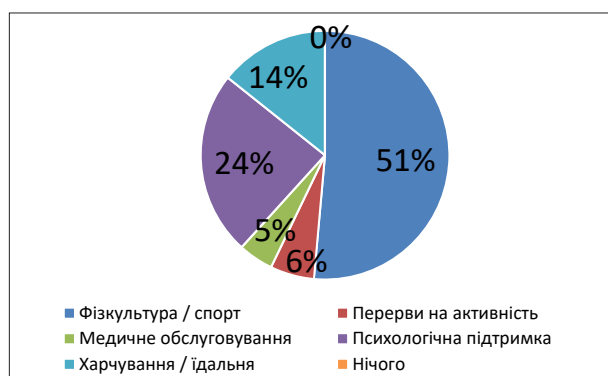

Рис. 3. Форми здоров'язбереження в ЗВО

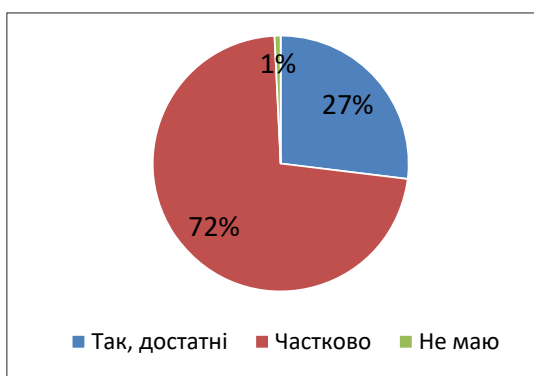

Рис. 4. Навички управління стресом

мів роботи сприяє, з одного боку, формуванню здоров'язбережувальної компетентності здобувачів вищої освіти в навчально-виховному процесі, а із другого – підготовці їх до розуміння здоров'я як особистісної цінності та найбільшого багатства людини, його складових частин, уміння використовувати чинники й засоби збереження та зміцнення здоров'я, запровадження культу здоров'я в закладі вищої освіти, виховання фізично міцного, здорового покоління.

Проведене дослідження доводить, що формування здоров'язбережувальної компетентності майбутнього вчителя географії є комплексним процесом, який інтегрує медико-біологічні, психолого-педагогічні та методичні знання. Освітні компоненти «Вікова фізіологія, валеологія та шкільна гігієна», «Основи медичних знань», «Методика навчання географії», «Методика позакласної роботи з географії» та інші відіграють ключову роль у забезпеченні цілісної підготовки студентів до створення безпечного, комфортного та здоров'язбережувального освітнього середовища. Знання про вікові та фізіологічні особливості розвитку дітей, гігієнічні норми, основи першої допомоги, а також методичні підходи до організації навчальної і позакласної діяльності дозволяють майбутньому вчителю географії ефективно поєднувати географічний зміст із валеологічною просвітою. Важливим є також формування у здобувачів вищої освіти усвідомлення власної відповідальності за збереження здоров'я школярів і популяризацію здорового способу життя. Подальші перспективи досліджень пов'язані з розробленням інтегрованих курсів і практик, спрямованих на поглиблення здоров'язбережувальної компетентності в межах педагогічної освіти.

Отже, у сучасних реаліях здоров'язбережувальна компетентність майбутніх учителів географії набуває великого значення, вона постає як фундаментальна якість, без якої інші компетентності багато в чому втрачають сенс, а формування її у здобувачів вищої освіти передбачає зміцнення їхнього здоров'я під час освітнього процесу в ЗВО впродовж усього періоду навчання.

Список літератури:

1. Власенко Р.П., Яковлева В.А. Особливості фахової підготовки майбутніх учителів географії в закладі вищої освіти. *Природнича освіта та наука*. 2024. Вип. 4. С. 15–22. DOI: 10.32782/NSER/2024-4.02.
2. Железна Т.П. Розвиток здоров'язбережувальної компетентності вчителів основної школи в системі післядипломної освіти : дис. ... канд. пед. наук. Київ, 2020. 248 с. URL: <https://surl.li/anlgyt>.

3. Професійний стандарт «Учитель закладу загальної середньої освіти». URL: <https://surl.li/btfysr> (дата звернення: 01.04.2025).

4. Романова Н.А. Підготовка майбутніх учителів до формування здорового способу життя старшокласників засобом здоров'язберігаючих технологій. Кривий Ріг : КДПУ, 2022. 74 с. URL: <https://surl.li/ixezvw> (дата звернення: 15.02.2025).

5. Слепенчук М.В. Формування здоров'язбережувальної компетентності учнів у процесі вивчення географії : навчально-методичний посібник. Вінниця : Вінницька газета, 2021. 48 с. URL: <https://surl.li/dlfrtb> (дата звернення: 22.03.2025).

6. Тарасенко Г.С. Формування здоров'язбережувальної компетентності вчителя природничих дисциплін у контексті інтегрованого підходу до освітніх процесів. *Педагогічний альманах*. 2021. № 49. С. 112–117. DOI: 10.31651/2524-2660-2018-10-11-86-93.

7. Яковлева В.А., Власенко Р.П., Андрійчук Т.В. Методика позакласної роботи в закладах вищої освіти у процесі підготовки майбутніх учителів географії. *Академічні візії*. 2024. Вип. 34. С. 1–11. DOI: 10.5281/zenodo.13165038.

References:

1. Vlasenko, R.P., & Yakovleva, V.A. (2024). Osoblyvosti fakhovoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv heohrafiy v zakladi vyshchoi osvity [Features of professional training of future geography teachers in a higher education institution]. *Pryrodnycha osvita ta nauka*. Vyp. 4. S. 15–22 [in Ukrainian].
2. Zhelieznova, T.P. (2020). Rozvytok zdorov'iazberezhuvanoi kompetentnosti vchyteliv osnovnoi shkoly u systemi pisliadiplomnoi osvity: dys. ... kand. ped. nauk [Development of health-preserving competence of primary school teachers in the postgraduate education system: dissertation ... candidate of pedagogical sciences]. Kyiv. 248 s. Retrieved from: <https://surl.li/anlgyt> [in Ukrainian].
3. Profesiynyi standart "Vchytel zakladu zahalnoi serednoi osvity" [Professional standard "Teacher of a general secondary education institution"]. Retrieved from: <https://surl.li/btfysr> (access date 01.04.2025) [in Ukrainian].
4. Romanova, N.A. (2022). Pidhotovka maibutnikh uchyteliv do formuvannia zdorovoho sposobu zhyttia starshoklasnykiv zasobom zdoroviazberihaiuchykh tekhnolohii [Preparing future teachers to shape a healthy lifestyle for high school students through health-preserving technologies]. Kryvyi Rih: KDPU, 2022. 74 s. [in Ukrainian].
5. Slepenchuk, M.V. (2021). Formuvannia zdorov'iazberezhuvanoi kompetentnosti uchniv u protsesi vyvchennia heohrafiy: navch.-metod. posib. [Formation of health-preserving competence of students in the process of studying geography: teaching and methodological manual]. Vinnytsia: Vinnytska hazeta, 48 s. [in Ukrainian].

6. Tarasenko, H.S. (2021). Formuvannia zdorov'iazberezhualnoi kompetentnosti vchytelia pryrodnychkh dystsyplin u konteksti intehrovanoho pidkходу do osvity protsesiv [Formation of health-preserving competence of a science teacher in the context of an integrated approach to educational processes]. *Pedahohichnyi almanakh*. № 49. S. 112–117. DOI: 10.31651/2524-2660-2018-10-11-86-93 [in Ukrainian].

7. Yakovleva, V.A., Vlasenko, R.P., & Andriichuk, T.V. (2024). Metodyka pozaklasnoi roboty u zakladakh vyshchoi osvity v protsesi pidhotovky maibutnikh vchyteliv heohrafii. [Methodology of extracurricular work in higher education institutions in the process of training future geography teachers]. *Akademichni vizii*. Vyp. 34. S. 1–11. DOI: 10.5281/zenodo.13165038 [in Ukrainian].

© Р. П. Власенко, В. А. Яковлева, 2025

Оглядова стаття

Надійшла до редакції 30.04.2025

Прийнято до публікації 04.06.2025